

Dedova pravljica.

Gorska idila. — Spisal J. Česnik.

Za Št. Lenartom stojita na samem dve hiši: Lazarjeva in Rupnikova.

Lazarjev ded je sedel v pomladnih večerih pred hišo. Zanj so bili to prijetni trenutki. Kadil je iz dolge, stare pipe in se oziral po božji naravi, v kateri je vse cvetelo in dehtelo. Zadaj in na levi ponosne gore in gozdovi, tam doli pa blažena Vipavska dolina. Sramežljivo je ležala pred njim, vsa lepa in zelena. Ded je gledal v daljavo tja čez Kras, kjer so se vrstile vasice pred zelenimi hribčki in brdi.

prekucnil iz skednja in hudo pobil. Od tedaj je imel znamenje.

„Kaj naj vam povem, nagajivci! Pavle, ali te ne bo strah? Sam boš moral domov.“

„Nič, nič, saj je svetlo. Mene ni nikoli strah.“

„Povejte tisto od Jerice in Blaža,“ je prosila Francka.

„Da, da, tisto,“ je ponovil Pavle in povlekel Francko za rokav.

„Ta pravljica je žalostna.“

„Ded, jaz poslušam take rada.“

„Jaz pa ne,“ je trdil Janez.

„Jaz pa. Le povejte! Naš ded so tudi pravili take,“ je odvrnil Pavle.

Zmagala sta Francka in Pavle.

Ded je natlačil pipo, vzel iz žepa kresilo, kresilno gobo in kamen, ukresal in zažgal tobak.

Mesec je vzhajal izza Nanosa; okrogel je bil in poln. Hribi in dolinice so zatrepetali v svetlem odsevu. Od Št. Lenarta je nekdo peljal težak voz in pokal z bičem, da je odmevalo glasno v mesečno noč.

Ded je pripovedoval:

„— To se je godilo davno.

Niti mojega deda praded ni tega pomnil, bogve, kdaj je bilo. Ljudje so se oblačili še v živalske kože, jedli so pa, kar jim je prišlo pod zob. Izbirčni niso bili kakor danes, ko vsaka ženska nosi čipke okrog vratu in pije kavo. Tedaj so se naselili naši pradedje sem za Št. Lenart. Tudi Rupniki so takrat prišli. Iz lesa so si bili stesali uborne hiše in delali so kot živina. Bili so pridni in imetje se je množilo, čeprav so zahtevali grofje desetino in tlako. Pa drugega davka ni bilo takrat. Otroci, davka se je treba bati kot zlomka. Rupnika in Lazarja je Bog blagoslovil in jima dal kopico otrok. Vsi so bili zdravi in pridni. Najstarejši Rupnikov sin je bil Blaž, Lazar je pa imel hčerko Jerico. Oba sta bila močna in lepa. Veste, takrat so bili ljudje pravi hrusti, podkve so drobili v roki in s klofuto pobijali konje na tla. Danes so pa slabotni. A pridejo še slabejši, štirje bodo mlatili pod mernikom.

SRBSKI PROSTOVOLJCI

Povsod so se vžigale luči: na nebu jih je gorelo na milijone, po dolini in po Krasu so se svetlikale kot kresnice v poletni noči. Pogledal je proti Rupnikovi hiši, ki je stala za streljaj višje: luč je gorela v njej, in njen odsev je lesketal na zelenem listju orehov in hruški.

„Prijetno je, prijetno!“

Tedaj so prihiteli izza hiše Janez, Francka in Rupnikov Pavle. Fanta sta bila starejša od dekleta, a vendar še otročja in igračasta.

„Ded, povejte nam pravljico!“ Francka ga je vlekla za sivo brado, Janez in Pavle sta mu sedla vsak na eno stran in gledala njegovo pipo, irhaste hlače s svetlimi gumbi, škornje z vihali in stare, žilave roke, drobne, žive oči, dolgo brazgotino na čelu in rdeča, zdrava lica. Brazgotino je nosil na obrazu že izmlada. Štiri leta je bil star, ko se je

Jerica in Blaž sta sklenila, da se vzameta. Mož in žena sta hotela postati, ker sta se imela hudo rada. Tisti čas je živelo v Št. Lenartu bogato, mlado in lepo dekle, Špelica. To je imelo Blaža tudi zelo rado in mu je zmešalo glavo. Pozabil je na Jerico in mislil le na Špelico. Ogledi so bili, obluba in poroka. Jerica je jokala cele dneve in nihče je ni mogel utolažiti. Ponoči so prišli svatje, ženin in nevesta na Rupnikov dom. Jerica je zdihovala ves večer za hišo. In ko so prišli na novi dom in je nevesta sprejela po stari navadi ključke iz rok svoje tašče, je Jerica priletela mednje in stopila pred ženina z razkuštranimi lasmi, krvavimi očmi in ga razpraskala z nohti po obrazu.

„Kaj si storil, človek brez vesti! Življenje si mi uničil, okradel si me, oropal in vrgel za plot kot mačko. Na, tu sem, ubij me, za kite me zgrabi in vrzi čez skale!“

Padla je predenj in tolkla s čelom ob tla.

„Znorela je,“ so trdili dobrovoljni svatje. Čula jih je, vstala in krilila z rokami. Zagledala je nevesto Špelico z vencem na glavi. Z enim korakom je bila pri njej, z enim sunkom jo je vrgla ob tla, izpulila ji poročni venec in jo vlekla za lase.

„Prokleta tatica, prokleta ti in tvoj rod!“

Svatje so jo prijeli in sunili čez prag. Zbežala je z vencem, vpila in jokala. Nihče več je ni videl. Skočila je v brezdno, ki pravijo o njem, da nima dna. Danes je založeno. Njena duša pa ni imela miru. Deset sežnjev od brezdna izvira studenec. Kolikrat se čuje iz njega ječanje, kot bi zdihovala uboga duša.

Odslej niso bili srečni ne Rupniki, ne Lazarji. Na božja pota so hodili, še v Rim so menda romali, molili so in se postili, pa ni pomagalo. Rod ni bil srečen. Prepiri so bili v hišah, slabe letine so prišle, toča je pobila žito, živinske bolezni so razsajale.

Primahal jo je pred davnim časom iz sv. dežele pobožen mož. Vprašali so ga za svet. In povedal jim je: „Čez dolgo let se porodi Lazarju dekle in Rupniku fant, ki bosta z zvestobo zbrisala stari greh. In potem bosta rodova zopet srečna in Jeričina duša bo rešena. Kdaj bo to, pa ne vem.“ Pravili so, da je bil to deseti brat. Povedal je in izginil kot bi se udril v zemljo. A do danes se njegovo prerokovanje še ni izpolnilo. Nobeden Rupnik še ni vzel Lazarjeve hčere za ženo.“ —

Ded je umolknil in gledal na nebo.

„Uboga Jerica! Ko bi jo mogli rešiti!“ je vzdihnila Francka.

„Francka, to je le pravljica.“

„Janez, ti nič ne veš.“

„Ti pa vse.“

„Otroci, pojdemo v hišo! Pavle, ali te ne bo strah domov?“

„Ne, ded! Ne bojim se niti volka.“

„Kaj pa, če bi bila jaz tisto dekle in Pavle tisti fant,“ je naivno rekla Francka.

„Tako si neumna kot moja peta.“

„Janez, kaj mi nagajaš! Ded, primite ga za ušesa! Kajne, Pavle, ti me boš imel vedno rad. Veš, jaz ti dam vse hlebčke, kar jih spečejo mati, Janezu pa nič.“

„Tudi Janezu, tudi.“

„Otroci, ne veste, kaj govorite, in ne tehtate svojih besedi. Blagor vam, ker verujete v pravljice,“ je rekel ded in odšel v hišo.

* * *

Od tedaj je minilo mnogo let.

Pozimi je bilo. Sinica je začivkala na hruški pred Lazarjevo hišo. Mraz je bil, zato je skakljala

RUSKI VOJNI MINISTER SUHOMLINOV

z veje na vejo. Po gorah je pogledala — vse v snegu. Koničaste čeri so štrlele navpik kot orjaki iz davnih dni. Burja je zapihala in gozdovi so zašelesteli, kot bi se vzbudili iz globokih sanj. Po nebu je pogledala — zastrto je bilo z oblaki, otožno in dolgočasno. Le tam daleč nad Nanosom se je kazal majhen, svetel pas. Bil je kot jasa sredi poraslega gozda. V dolino je pogledala — zapuščeno je ležalo polje pod snežno odejo. Tropa vranov je letala nad njim, sedala na osamljeno drevje in vpila.

Čiv-čiv! je začivkala sinica in zletela na vrh, sedla na nizko jablano in poslušala.

Iz hiše so doneli veseli glasovi godbe. V toplo zakurjeni sobi so sedeli svatje ob dveh dolgih mizah in sredi med njimi ženin in nevesta, Pavle in Francka. Lepa sta bila oba in zdravje jima je sijalo z obrazov, tiha sreča in vdana ljubezen. Nevesta je imela

v črnih laseh bel poročni venec, temno-rjavkasto krilo in jopica sta se tesno oprijemala polnih udov.

Dvignila sta se ženin in nevesta, ko so igrali godci, dvignil se je mladi svet. Ples se je začel v sosednji sobi. Žarela so lica dekletom in fantom, odskakovala so pisana krila in krepke moške pete so tolkle ob pod, kot bi udarjal kovač po nakovalu.

Stari so zadovoljno sedeli pri mizi in se pogovarjali. Starega Rupnika ni bilo na svatbi, preselil se je bil na drugi svet. Bila sta pa njegov sin in vnuk. Janez je bil drug in je imel že tudi izbrano nevesto. Tudi deda Lazarja ni bilo. Umril je in pokopali so ga na vaškem pokopališču. Zelena trava je rastle spomladi na njegovem grobu in Francka je nasadila polno rož in jih skrbno gojila do jeseni. S Pavlom sta se ga spominjala kot v polsnu.

Kot na lepe in prijetno dehteče rože v maju sta mislila včasih na njegove pravljice. Najbolj živo sta se pa spominjala pravljice o Blažu in Jerici. V njih dušah je živela vedno. In čim bolj sta rastle, tem krepkeje je postajalo čuvstvo ljubezni.

Danes se je pravljica dopolnila. Pričali so to godci in ples, veseli svatovski obrazi, bogata jedila in vipavska pijača, pričal je resen obraz očeta starešine, ki se je pripravljaj na ogovor. In ko se je ustavila godba in so mladi pari sedli, je vstal oče starešina, potrkal ob kozarec in začel:

„Kakor veste, praznujemo danes pomemben dan. Slavec si išče družice, tudi naš ženin si jo je poiskal. Prav lepo rožo je dobil, pravim in mislim, da mu bo prijetno dehtela vse življenje. Laglje bo ob njenem vonju prenašal križe in težave. A pravim tudi, da se roži ni treba kesati. Ob močan in trden stebriček se bo opirala, ne bo ji težko rasti ob njem. Dovolj bo imela solnca in moče. In kdo je ta roža, kdo ta steber? To sta naša poročenca: Francka in Pavle. Izpijmo to čašo na njuno zdravje do dna. Živio!“

„Živio!“ je odmevalo po sobi in trkali so s kozarci.

Dvignil se je ženin, se zahvalil starešini in napil gostom.

Godci so se iznova oglasili in pretrgali napitnice. Fantje so zavriskali, dekleta so se smehljala. Ples se je pričel. Tedaj so prišli polagoma tudi možje in žene, da zaplešejo.

Na jablani je sedela sinica in čivkala. Mimo je zletel vrabec in jo porogljivo pozdravil:

„Najedel sem se pred hišo drobtin, ki so jih vrgli kokošim. Ti pa čepiš tu in prezebaš. Pojdi in si poišči!“

A sinica je rajši poslušala prijetne glasove kot vrabcevo zabavljanje.

Tako se je dopolnila dedova pravljica.

ZRAKOPLOV GROFA ZEPPELINA SE VRNE PO USPEŠNI VOŽNJI